

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A nemzeti gyász napján.

1907. Október 6.

Ne ünnepeljétek. A gyász, a sirám mind helyén és idején kívül való. Két emberöltő is elmúlóban azóta, mióta a hősök porladoznak s mióta eszméik felett a világ napirendre tért. Még a természet is megváltozott. Levél hullás van, ősz van és még se gyászol. Omló könnye, sűrű eső cseppje helyett meleg nap fénye ragyog, sáppadt lombjai közt gyümölcsseit kínálja.

Ne emlékezzetek. A gyász, a sirám úgy is hasztalan. Akadályozza az életet. Csak nem ülhetünk mindig a temetőben? Pedig ott kellene ülnünk, ha mind felakarnánk idézni a holtak árnyát, a kik a honért haltak s érdemök szerint megakarnánk siratni a hősöket, a kik a szabadságért estek áldozatul. Sokan voltak, nagyon sokan voltak. Jobb hát ha teljesen elfelejtjük őket. Vagy legalább is azt kell tennünk a mit döghalál idején vagy a csatamezőkön. Minden szertartás nélkül esni át a szomorú évfordulókon. Ugy is olyan ez a föld mintha dögvész pusztítaná lakosait s minden napja, mintha vesztes csatára virradna.

Ne sirjatok. Elég volt a véres áldozat, melylyel a régi világ tisztelte meg isteneit és gyakorolta a hazaszeretetet s a törvény vallását.

Uj világ küszöbéhez jutottunk, az újtestamentom korához, melyben nem a börtön, bilincs, nem a korbács lelkesitene, nem a születés, hatalom, gonoszság uralkodnak, hanem a tehetség, a munka, a belső érték, a lélekben és igazságban való áldozat. Ne a múltba nézzetek hát révedezve, hanem a jövőnek tapsoljatok.

És mégis csak gyászoljatok, csak emlékezzetek, csak sirassatok. Csalóka a természet beszéde s téved a bölcsesség szava, mely töletek a múlt megtagadását követeli. A Megváltó sem azért jött, hogy eltörölje a törvényt, hanem hogy betöltse. És a bírák, a próféták, a hősök hulló vére a piros hajnal hasadása az újvilág egén. Ők egyenetlik a Megváltók utjait. Ünnepeljétek hát őket, ne feledjétek emlékezetöket, sirassátok meg bús halálukat és várjátok hittel az evangéliom napját, a feltámadás és szabadítás reggelét, a mi napunkat.

Vándor.

A kath. papok kongruája.

Elvalahára annyi ígérgetés, tervezgetés, számítás és arányosítás után hirt vettünk a kath. papok kongruájáról is.

A hivatalos jellegű közlemény szerint évi 2.700.000 korona szükséges ahhoz, hogy a kath. (róm. kath. és gör. kath.) lelkészek fizetése 1600 koronáig kiegészíttessék.

Erre a közleményre több észrevételünk van. Első sorban az összeg nagyságára, a meddig a kiegészítés tervezetik. Ez évi 1600 korona lenne, tehát annyi, a mennyi a mi lelkészeinknek a fizetése. De hát odaátal nem hallják a mi panaszaikat és nem értenék-é, hogy 1600 korona egy lelkésznek semmiképen meg nem felelő és mindenképen kevés?

Miért törekszenek hát a pálya lealacsonyítására s miért állanak a tervezgetésben a féluton, midőn nyilvánvaló, hogy az évtizedekkel ezelőtt kezdeményezett fizetés reform méreteit régen túl haladta az idő és akár a helyzet tényleges szükségleteihez mérve, akár a hasonló vagy rokon pályák javadalmazását számítva 2400 koronánál kevesebbre egy lelkész javadalmát megszabni nem lehet.

Ez volt az oka, hogy a magyarországi reformatusok törvényhozó zsinata a lelkészi fizetés minimumát 2400 koronában és hat izbeni 200, 200 koronás koronás korpótlékban állapította meg. Az igaz, hogy csak papiroson, mert eltekintve a böszörményi kezdeményezéstől, sehol sem történt még lépés e fizetés életbeléptetésére vonatkozólag.

De nekünk legalább van némi mentségünk e mulasztás megmagyarázására nézve. Nincs pénzünk e célra, nincsenek javaink, a melyekből a szükséges összeget kiszakíthatnók. Mi csak a 48. XX. törvénycikkre számíthatunk. Ezért kell annak végrehajtását szorgalmaznunk.

Kat. testvéreink azonban ha jogilag nem is, de tényleg sokkal kedvezőbb helyzetben vannak. Ma még teljesen birtokában vannak az állami eredetű egyházi javaknak, annyira, hogy van olyan főpapi javadalmasok, a kinek a fizetése náluk 1000000 koronát is meghalad. Náluk tehát volna honnét megadni a szegény falusi plébánosok, a kevés kivétellel fizeteskiegészítésre szorult alsó papság javadalmát és semmi sem gátolná, hogy ez a fizetés legalább is 2400 korona legyen. E célra elég lenne a magyar r. kath. papság javadalmaiból kicsatolt s a nemzetiségi egyházak s főpapok használatába adott magyar birtokok visszavétele és az ez alapon eszközölt fizetésrendezés keresztülvitele is. Tehát egy részleges, egy belső szekularizáció, mely szerint a

nemzetiségi főpapság egyenesen az állam pénztárból fizettetvén, az így felszabaduló jövedelem a méltányos fizetés kiegészítésre fordíthatnák.

De akár így, akár úgy az a meggyőződésünk, hogy a lelkészek fizetését 1600 koronában megszabni s a fizetésrendezést ez összeg keretébe eszközölni a legnagyobb méltánytalanság és igazságtalanság, a melyet csak növel a kath. részen a hosszas aránytalan káplánkodás alatti pusztai vándor út, a rettenetes papi fogadalom és az alsó papságnak teljesen függő, elnyomott helyzete. Mi csak szegények vagyunk, magyar kath. pap testvéreink még ezenfelül elnyomottak is, a kik teljes rokonszenvünket bírják. Az 1600 koronás fizetés pedig mind a két részre oly kevés és elégtelen, hogy az ellen a magunk részéről is tiltakozni vagyunk kénytelenek.

De tiltakozni vagyunk kénytelenek különösen az ellen, hogy ez a fizetésrendezés az 1868. 53. t.-c. viszonzosságról szóló rendelkezéseinek figyelembevétel nélkül eszközöltessék. A törvény megmondja, hogy az összes bevett vallásfelekezetek részére folyósított segélyek egy megállapított kulcs és arány szerint teljesítendők, hogy az egyik részére megadott segélynek megfelelő hanyadrész a többi számára is folyóvá teendő. Mihelyt közpénzek hova fordításáról és igénybevételéről van szó, a junctim, az összefüggés azonnal beáll s az 1868. 53. t.-c. azonnal hatályba lép.

Ez a junctim már beállott s éppen azért minden további szatócskodás és részleges fizetésjavítási tervezet elmellőzésével az összes bevett vallásfelekezetek lelkészi javadalmának egyöntetű rendezését követeljük s erre vonatkozólag kiindulási pontul a 2400 koronás alapfizetés s korpótlékban meghatározott minimális fizetési terv elfogadását jelöljük meg és hozzuk ajánlatba.

Ebben a tervben mind a két részről meg egyezhetnénk s ezt a tervet kölcsönös támogatással dülőre is vihetnénk. Lássák bé kath. testvéreink, hogy e terv megvalósításának a 48. XX. t.-c. végrehajtása nem áll utjába, sőt egyenesen előmozdítja azt. Ne testvéri harcra tüzeljék hát hiveiket és ne harcra kényszerítsenek hát minket is, hanem fogjanak velünk kezét. A szükség mely a mi ajtónk előtt áll az ő kapuikat is döngeti, az ügy a melynek szolgálataiba állottunk, rájuk nézve is életkérdés s a lelkészi fizetés rendezése mind a két részen elengedhetetlen. Itt csak meg kell érteni egymást és a siker, a kölcsönös megépülés biztosítva van. S ha csakugyan ugyanazon Ur Krisztusnak vagyunk a követői és ugyanazon nemzetnek vagyunk a fiai, miért volna lehetetlen ez a kölcsönös megértés? Az ügynek csak javára

válk és a magyarságnak is csak haszna lehet belőle. Pedig épen ez, a miért végső sorban törekedni kell és erre törekszünk mi reformátusok, akkor is, midőn a 48. XX. végrehajtására szervezkedünk és akkor is midőn az elkerülhetetlen, de még most csak a jövő zenéjét képező szekularizáció okos és bölcs előkészítésére figyelmeztetünk. A kinek fülei vannak a hallásra, hallja meg.

dr. Ferenczy Gyula.

A szatmári egyházmegye felirata a nyugdíjügyben.

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

A szatmári reform. egyházmegye közgyűlése az egyházi törvények életbeléptetésére vonatkozó intézkedések tárgyalása közben arra a meggyőződésre jutott, hogy az országos ref. lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva-gyámintézetéről szóló VII. törvénycikk, ha a mostani alakjában végrehajthatnák, egyrészt elviselhetetlen anyagi teherrel sújtaná és sérelmes intézkedésekkel keserítené a lelkészi testületet, másrészt homályos értelmű pontjaival áldatlan vitákra és félremagyarázásokra szolgáltatna alkalmat. A törvény akkor mondható jónak, a jogi és erkölcsi, továbbá hasznossági elvektől eltekintve, ha magyarázatra egy általában nem szorul, mert kifejezései szabatosak, rendelkezései félreérthetetlenek. S már maga az a körülmény, hogy a nyugdíjtörvény az ő megszületése óta hivatalos és nem hivatalos részről annyi különféle értelmezést provokált, mutatja annak tarthatatlan voltát. Ezért mi a VII. törvénycikket feltétlenül revízió alá kívánjuk venni. Mint hogy pedig a törvény magyarázására és módosítására kizárólag a törvényhozó organum van hivatva: egyházmegyénk tisztelettel kéri a Főtiszt. Egyházkerületi közgyűlést: méltóztassék jelen munkálatunkat az Egyházkerület tekintélyével és erkölcsi súlyával támogatva az Egyetemes konventre felterjeszteni és *sürgelni a zsinat újbóli összehívását a VII. t.-cikk módosítása céljából.* Mielőtt a törvény egyes pontjaira nézve konkrét javaslatainkat és indokainkat előadnók, nem hallgathatjuk el, hogy mi a nyugdíjtörvény céljáról hasznairól és szükségességéről egészen más nézetben vagyunk, mint a mely nézet — láthatólag — a törvény alkotóinak szemök előtt lebegett és eljárásukat irányította. A törvénynek egész szövege azt a felfogást tükrözi vissza,

mintha a nyugdíjintézet szervezése a ref. lelkészi karnak régóta táplált óhaját és szükségérzetét valósítaná meg, s a munkaképtelen lelkészek nyugdíjazása magoknak az illető lelkészeknek állana érdekében. Innen van aztán, hogy a törvény a nyugdíjintézetet finanszírozását egyenesen a lelkészek járandóságaira fekteti, míg az egyes egyházak, a közegyház és az állam hozzájárulását csak kis mértékben veszi igénybe, sőt a jogositott tagoknál, ezt a hozzájárulást egyenesen a fenntartó testület jóakaratótól teszi függővé. (Ügyrend 25 §.) Ez merőben téves felfogás.

A munkaképtelen lelkészek nyugdíjazása első sorban és mindenek felett **az egyházak érdeke**, sőt közegyházi érdek. Ha nem lenne az, akkor nem lehetne helye a *hivatalból való nyugdíjazásnak*. A lelkész, — ha még olyan öreg és tehetetlen is, nem szívesen válik meg parochiájától, attól az édes, nyugalmas otthontól, melyet egy egész életen keresztül rendezett be magának, melynek minden fájához, bokrához hozzá van forrva a lelke, melynek minden zugára rányomta egyéniségének bélyegét. És míg érzekeinek hasznát tudja venni, míg káplántartással segíthet magán: bizonyára nem vágyik a nyugdíjas állapotra. Ha pedig már nemcsak szónokolni és egyéb funkciókat végezni, de még adminisztrálni sem képes: akkor az egyház jól felfogott érdekében hivatalból kell nyugdíjazni. Ám meglássa akárki, hogyha az intézet megkezdí működését, alig lesz több terhe a hivatalból nyugdíjazottak ellátásánál. Ez pedig nem tesz ki többet a lelkészek számának 2—3%-ánál. Ezért a célért, fektetni oly széles alapokra az intézetet felesleges, mert ezt a célt az alábbi módosítások mellett is elérheti.

Sőt ez a cél is — ismételjük — egyházi érdek. Az a kis erkölcsi haszon, mely az ilyen nyugdíjazott lelkészekre és családjaikra hármlík igen csekély ellenérték azzal az óriási pénzáldozattal szemben, melyet a lelkészi kar a nyugdíjintézet érdekében hozni kénytelen.

Kizárólag a lelkészi testület érdeke lenne az özvegyek és árvák ellátása. Hát erről már gondoskodtunk is a gyámintézet felállításával, a magunk erejéből, minden külső segítség nélkül és ez a most szervezett — vagy szervezendő — nyugdíjintézet az özvegyek és árvák sorsán egy jöttányit sem javít.

Igy állván a dolog, csak az lehet az igazságos és természetes principium, hogy a nyugdíjintézet erőforrásait nem a szegény lelkészek zsebében hanem az egyház és az egyházat az 1848: XX. t.-c. értelmében segélyezni kötelezett állam pénztárában keressünk. Minden által — ha már a viszonyokkal meg kell a-

kudnunk, kénytelenségből ráhelyezkedünk a zsinat által vetett alapra, úgy azonban, hogy ez alapon is a lelkészek nyugdíjintézeti terhe elviselhető, s az áldozat ellenértéke, méltányos legyen. Ehez képest kívánja egyházmegyénk a VII. törvénycikk módosítását. És pedig.

1. A 7 §-t oly módon kívánja szövegeztetni hogy a 65 évet betöltött lelkészek ne fizessenek többet mint a kötelezett tagok. Legyen bár fakultatív rájuk nézve a belépés, de a pótló 1 %-os tagdíj fizetésére ne köteleztessenek (ügyrend 11 §) Ezeknek a régi lelkészeknek amugy is többet kell fizetniök, mint a fiatalabbaknak, miért még nehezíteni, szinte lehetlenné tenni rájuk nézve a belépést azzal a 1 %-al, ami egy-egy lelkész-nél 800—1500 koronára rug, s a mellett előhaladott koruknál fogva felette igen kockázatos pénz.

Egyébiránt a járulékok megállapítása a kötelezett tagoknál sem elég világos. Nem tudni biztosan, kell-e, vagy nem a 1 %-ot ezeknek is fizetni. Még jobban zavarja a számítást az ügyrend 17 §-ba érthetetlenül becsuszott az a kifejezés, hogy a gyámintézeti tagok csak *gyámintézeti tagságuk idejéről* fizetnek 23 %-ot. Mit jelent ez? Hiszen az a 23 százalék befizetés egyszer mindenkorra történik! A fenti kifejezés tehát egészen elhagyandó.

Az az intézkedés is tarthatatlan, hogy a 23 % belépési járulék a ma élvezett javadalom után számíttatik visszamenőleg is tekintet nélkül arra, hogy azelőtt milyen javadalmazást élvezett az illető. Így pl. ha egy lelkész a múlt évben választatott meg 3000 koronás javadalomra — míg azelőtt 8 éven át csak 1600 korona, — sőt a kongruatörvény előtt 10 éven át csak 800 korona fizetést élvezett: ez a lelkész 132 koronával többet fizet be, mint amennyi az élvezett javadalomnak megfelel. Vagy nézzünk egy általánosabb példát. Van Magyarországon mintegy 1200 kongruás lelkész. Ezek 1902 óta élveznek 1600 koronát, azelőtt átlag 1000 koronát. Mégis az összes járulékokat 1600 korgua után fizetik. Ha semmi egyebet nem számítunk, mint a 4 % kamatot, még úgy is egy 20 éves lelkész 120 korona, — egy 30 éves 180 korona többletet fizet, soha nem élvezett javadalom után. Kérjük tehát az osztó igazság nevében az ügyrend 18 §-át így szövegezni:

„A volt gyámintézeti tagok a 23 százalék . . . egyszerű 4 százalékos kamattal, a *szolgálatuk első évében élvezett javadalomnak megfelelően*. Ha időközben magasabb javadalomba léptek, az emelkedés attól az időponttól utánna *fizetendő*. A 4 százalék kamat mindenkire nézve 1908. január 1-ig számíttatik; a befizetésre en-

gedélyezett 5 évről kamat nem fizetendő.“ A § többi része változatlan marad.

2. A 8. §. (ügyrend 30. §.) szerint a szolgálati évekre a 24 éves koron felüli segédlelkészi évek stb. is beszámíthatók, ha az illető a beszámítandó évekről „4 százalék egyszerű kamattal az összes nyugdíjintézeti járulékokat befizeti és pedig azután a rendes lelkészi javadalom után, a melyre megválasztatott.“ Világosan van kifejezve, hogy „az összes nyugdíjintézeti járulékokat.“ Ha tehát valaki 24 éves korán tul 10 évig volt segédlelkész, vagy végkép le kell mondania a nyugdíj élvezés reményéről, vagy a már egyszer teljesített kötelező járulékok nagy összegén felül fizetnie kell még a következőket:

1. a 33 százalék belépési járuléknak 4 százalék kamatát, mondjuk 1600 korona fizetés után, 212 k. 20 f.

2. évi 3 és fél százalékos tagdíj fejében 10 évről 560 koronát;

3. ennek 1—9 évi 4 százalék kamatát 112 koronát; összesen tehát 884 k. 20 fillért. Vajon hány lelkész van, a ki ennek a teljesítésére képes? Javasoljuk tehát mind a világosság, mind a méltányosság szempontjából a 8. §. 2-ik bekezdésének s megfelelőleg az ügyrend 30. §-nak következő szövegezését.

„A szolgálati évekre . . . kötelezi magát, hogy 24 éven felüli segéd és helyettes lelkészi stb. szolgálati idejéről, akkor élvezett fizetésének évi 3 és fél százalékát a nyugdíjintézet pénztárába befizeti.

3. A 14. §. aképen módosítandó, hogy a nyugdíj ne *utólag*, hanem *előre* fizetessék. A netalán tulfizetett nyugdíj az intézetnek számba vehető kárt nem okoz, főként, ha a megállapított negyedév helyett havonként történik a kifizetés.

4. A 16. §. szerint az egyszer befizetett járulékok visszatérítésére senki, semmiféle körülmények között nem tarthat számot. A legelemibb humanizmus és igazságérzet is fellázad e szabály ellen, melynek értelmében hajlott koru, sirjukhoz közel álló lelkészek kényszerítettnek hátralevő éveiknek betevő falatját feláldozni olyan intézet céljaira, melytől viszontszolgálatot már alig várhatnak. Azért a 16. §. első fele helyett ezt kívánjuk beiktatni: „Ha a nyugdíjintézetnek valamely tagja a nyugdíjazás megkezdése előtt meghal, örökösei az eddig befizetett illetekeket kamat nélkül visszakapják.“ Elesik tehát természetesen a 19. §. is, mely szerint a hátralékos járulékok elhalálozás esetén az özvegy kegydi-jából két év alatt levonatnak; mert nemhogy a hátralékok levonatnának, hanem a fentebb említett esetben a befizetett összegek is vissza-

adatnak. De hát hogy is lehetne 500 koronából esetleg 1000 koronánál is nagyobb összeget levonni?!

5. Nem kevésbé botránkozik meg emberi érzésünk a 22. §. b) pontjának lelketlen szigorúságán. Van-e legkisebb köze a keresztyéni szeretethez annak a középkorba való intézkedésnek, hogy az özvegyi ellátásra nem tarthat számot az, *kinek férje bírói ítélettel hivatalától végleg megfosztatott?*! Sőt ebben az esetben a szerencsétlén, ártatlan árvák is éhen halhatnak, mert ők „*sem részesíthetők neveltetési segélyben vagy bármely gyámolításban!*“

Ez a pont mindenestől kihagyandó.

b) Hasonló mostoha intézkedést foglal magában a 20. §. Ez aképen módosítandó, hogy az özvegyek és árvák együtt annyi segélyt kapjanak, a mennyi nyugdíjra volt jogosultsága az elhunyt férjnek és apának, azonban e segélyösszege 500 koronánál kevesebb nem lehet.

7. A 25. §. 1 pontja indokolatlanul rövidebb időre szabja a leányárvák segélyezését, mint a fiukét. Egyházmegyénk mind két nemű árvák segélyezését 20 éves korukig kívánja kiterjeszteni, kivéve, ha előbb házasságra lépnek vagy törvényesen nagykorosíttatnak.

8. Végül az ügyrend 67. §-át egészben véve töröltetni kérjük.

Főtiszteletű és Méltóságos egyházkerületi közgyűlés! A nyugdíjtörvény fentebb elsorolt pontjainak törlése, vagy módosítása mellett, egyházmegyénk a 26. §. 5-ik pontja után egy új pont beiktatását indítványozza a következő szöveggel:

„b) *A nyugdíjtörvény életheleptetésekor már szolgálatban levő, először belépő összes lelkészek belépési járuléka az 1848. XX. t.-c. alapján kieszközölendő államsegélyből fedeztetik.*“

Igy és csakis így — tartjuk megvalósíthatónak a VII. törvénycikkben foglalt nyugdíjintézetet. Így remélhetjük, hogy lehiggad az intézménnyel szemben erősen feltámadt elégedetlenség. Így a lelkészek megkönnyebbedett anyagi terhe arányban lesz a kedvezőbb ellenszolgáltatással. Ellenkező esetben — ha kéréseink és indítványaink figyelmen kívül hagyatnak, — a legsötétebb aggodalommal nézünk a jövő elébe. A ki különösen a felvidéki egyházmegyék lelkészeinek anyagi helyzetét ismeri, nem fogja zotttnak találni azt a kaszandrai jóslatunkat, hogy a nyugdíjtörvény mostani alakjában végrehajtva, a lelkészek 50 százalékanak anyagi tönkretételét vonja maga után. Ennek bekövetkezését mi magunk elősegíteni nem akarjuk. Ugyanazért egyházmegyei közgyűlésünk határozatilag kimondja, hogy az egyes lelkészeknek már be-

szolgáltatott belépési nyilatkozatait az esperesi hivatalnál visszatartja és a végrehajtó bizottságnak át nem adja mindaddig, míg a VII. törvénycikk az elmondottak szerint méltányosan revideálva nem lesz. Ezt, mint az önvédelemnek egyedüli módját — a törvény és felsőbb-ség iránt érzett köteles tiszteletünk mellett, — jó lelkiismerettel vehetjük és vesszük igénybe.

Kelt Fehérgyarmaton 1907 szeptember 26-án a szatmári ref. egyházmegye közgyűléséből.

Közli:

Sipos József,
e. m. aljegyző.

A konvent és a tiszántuli ref. egyházkerület.

Mihelyt a reformáció Magyarország egyes részeiben megszilárdult, érezték a magyar reformátusok annak a szükségét, hogy az egész magyar hazában levő reformátusok egymás közt érintkezést tartsanak fenn. Ugy alakultak azonban a viszonyok, hogy a reformátusok egyházkerületenként szervezkedtek, melyek egymástól teljesen függetlenek voltak. De csakhamar belátták, hogy némely hitágazati és egyházkormányzati ügyeket egyöntetűen kellene elintézni. Ezért már a XVI. században megkezdődött az érintkezés az egyházkerületek közt. Így 1593. jan. 31-én Keresztúron (talán a Bodrog mellett) a tiszáninneni és tuli lelkészek tartottak¹ Valószínű, hogy ez is közösen érdeklő ügyek megbeszélése céljából gyűlt össze.

A tiszántuli egyházkerületi jegyzőkönyvekben a XVII. századból több ízben fel van jegyezve, hogy az u. n. generális synoduson (egyházkerületi gyűlés) tiszáninneni lelkészek voltak jelen. Megjegyzendő, hogy a mai tiszáninneni egyházkerületet akkor tiszántulinak nevezték, de találjuk a „felföldiek“ elnevezését is, néhai „tiszainak“ is hívják. Én az alábbiakban tiszáninninek nevezem a mai állapot szerint.

Az 1610. nov. 7-én Váradon tartott közzsínaton jelen voltak a tiszáninneni egyházkerületből többek közt Tardi György abaujvári esperes. Szántai Pál zempléni esperes, Alvinci Péter kasai pap stb. Erdélyből Tasnádi Mihály szuperintendes és mások voltak jelen. A gyűlés főtárgya Szilvásujfalvi Imrének az egyházi fegyelemben ütköző eljárása volt. Ugy látszik, hogy más egyházkerület ügyét itt nem tárgyalták s a tiszáninneni és erdélyi egyház férfiak testvéries összetartozás jeléül voltak jelen.² Az 1629. november 25-én tartott Szatmárnémeti közzsínat uniót említ, Putnoki Jánost követnek nevezték ki, hogy a tiszántuliak és a „felföldiek“ közt eddig fennállott uniót ujítsa meg.³

Az 1655. május 30-án tartott debreceni közsínaton már a tiszáninneni egyházkerületre vonatkozó határozatot is jegyezték fel. A közzsínat a tiszáninnenieknek Megyesi Pál, Tolnai János, Keresszegi István és Lippai Sámuel ellen hozott határozatát helyeselte.⁴ Az

¹ Tiszántuli egyh. ker. j. k. 1 kötet 3 l.

² U. o. 619—622 l.

³ U. o. 56 l.

⁴ U. o. 90 l.

1681. jan 12-én Margitán tartott közsinaton elhatároztak, hogy Tofeushoz irni kell az unió fentartás végett.¹

A szatmári béke után fordulat állott be. Még 1713-ban Csátáron megtartották a közzsinatot s a következő zsinatot Felsőbányára kitűzték. Azonban mint az 1714. június 8—9-ről található feljegyzésből megtudjuk, hogy a superintendes Veresegyházi s több esperesek és követek utban voltak a kitűzött zsinatra a Felsőbánya felé de a klérus es a németek leselkedése miatt, melyet szerencsésen felfedeztek, nem mertek oda bemenni, hanem a nagybányai traktusbeliek hirasára Károlyból visszajöttek. Ezentul nem tartottak több zsinatot, mivel 1715-ben országos törvény is betiltotta. Ettől fogva különböző időben magok az esperesek ordináltak.²

Az 1715. évi XXX. t.-cikk szomorú fordulatot jelentett a református egyházra nézve. Kimondta ez, hogy a protestánsok jogait ez időszerint csak királyi kegyelemből fennállónak tekinti s a protestánsok panaszainak elintézésére biztosokat (commissarius) rendelt ki, azon meghagyással, hogy a protestánsok nem tömegesen, hanem csak egyenként folyamodhatnak orvoslásért a királyhoz, de nem az országgyűléshez. Az 1734. okt. 20-an kiadott Carolina Resolutio (secunda) megengedte mindket protestáns felekezetnek, hogy 4—4 szuperintendenset válasszon. Ennek az alapján a protestánsoknak újra kellett szervezkedni. Ezt eszközölte az 1734-ben tartott bodrogkereszturi zsinat, mely csak világiakból állott. Elhatározták, hogy mind a négy egyházkerületben a superintendens mellé főkurátort, az egyházmegegyében pedig az esperesek mellé koadjutor kurátorokat kell választani. A négy egyházkerület közös ügyeinek intézésére nevezve elhatározták, hogy a négy superintendens es főkurátor evenkent közös tanácskozássra gyűljenek össze. Érezték, hogy valamely főhatóságra volna szükségök, mely az összes magyar reformátusokat közösen érdeklő ügyek intézésére lenne feljogosítva. Ráday Pál már tényleg a Carolina Resolutio előtt mint supremus curátor intézete a magyar reformátusok közös ügyeit 1734-ben pedig gróf Bethlen Józsefet választották meg egyetemes főkurátornak.

Mindezen fejlemények a tiszántuli egyházkerületben több irányu törekvést ébresztettek. A világi elemnek a kuratori intézmény folytán előterbe jutása sehogy sem tetszett a tiszántuli lelkészeknek. Nem tartották helyesnek a főkonzisztórium-féle intézményt sem.

A Carolina Resolutiónak annyi jó oldala volt, hogy ismét lehetővé tette az egyházkerületek közti érintkezést. Leggyakoribb érintkezése a tiszántuli egyházkerületnek ezután is a tiszáninneni egyházkerülettel volt.

Igy 1734-ben aug. 13-an Debrecenben tiszáninneni tiszántuli papi es világi követek jöttek össze. Megállapodtak abban, hogy mivel a sérelmek ügyében köznev alatt nem lehet a királyhoz folyamodni, jobb idő-kig a superintendes neve alatt folyamodjanak. A bécsi agens számára a főgondnokok es superintendensek készítsenek utasítást, előbb azonban a két dunai kerületet is meg kell kerdezni. Zoványi szuperintendes a magyarországi négy superintendencia kánonaiból készítsen synopsis-t es liturgiát, közölje előbb minden püspökkel es csak azok beleegyezése után nyomassa ki. A debreceni es sárospataki kollégiumok tanulói sőt tanárai közt is illetlen verekedések, viszálykodások lévén, ezek szüntettessenek meg.³

¹ U. o. 139 l.

² U. o. 232—231. l.

³ U. o. 265—268. l.

A mint látjuk, itt a többi egyházkerületeket is érdeklő ügyekben határoztak. De általában véve zsinatokat nem tartottak s ezzel a világi elem befolyását sikerült megakadályozni, egészen 1765-ig, amikor Szilágyi Sámuel a világiak ültették a püspöki székbe. Szilágyi halála után 1785-ben a lelkészi kar óvást emelt a világiak szavazata ellen. Vögre abban állapodtak meg, hogy a fő es segéd gondnokok es a patronusok szavazhatnak, de a patronusok alatt csak a mágnásokat es a megyei tisztviselőket értik. Igy lett Szatmári Paksi István püspökké. Az ő halála után 1791-ben megindult a küzdelem; az egyháziak által választott püspök, Sinai Miklós nem gyakorolhatta jogát, a világiak győztek s az ő támogatásokkal Hunyadi Ferenc főjegyző lett püspökké. Előjátéka volt ez a budai zsinat hangulatának, mely szintén a világiak javára határozott.

A tiszáninneni egyházkerülettel való testvéri érintkezés több esete van feljegyezve 1790 előtt. Igy pl. a tiszáninneni superintendens 1775. október 4-éről értesítette a tiszántuli egyházkerületi gyűlést, hogy Szathmári Király György ottani főgondnok meghalt s az új főgondnok választása ügyében Bajon november hó elején értekezlet tartatik, melyre a superintendens es a főgondnok meghivatnak. A testvéri összeköttetés megköveteli, hogy elmenjenek.¹

Vay Istvánt, a tiszántuli egyházkerület főgondnokát 1777-ben a tiszáninneni egyházkerület főgondnokává is megválasztották. Az egyházkerületi gyűlésen kérdésbe tették, hogy kár es veszély nélkül lehet-e két superintendenciának egy kurátora? Az volt a köznézet, hogy a főgondnokok számát nem kevesbiteni, hanem inkább növelni kell, de meg incompatibilis dolog az, hogy két egyházkerületnek egy főkurátora legyen, épen azért megbízták Rhédey Ferencet, hogy e tárgyban beszéljen a főgondnokkal es adja elő az egyházkerület nehézményeit.² Ugyancsak 1777. augusztusban a tiszántuli egyházkerületi gyűlés elhatározta, hogy mivel az egyház érdekében hasznosabb, ha mindenik egyházkerületnek külön főgondnoka van, felkérte a superintendens-t, hogy Vay István főgondnok akaratát es szándékát tudja meg.³

Majd ugyanazon gyűlés folyamán jelentette a superintendes, hogy Vay István főgondnok a legközelebbi gyűlésen nyilatkozni fog az iránt, hogy melyik superintendencia főgondnokságát tartsa meg. Ugyanazon évi október hónapban tartott egyházkerületi gyűlésen is előjött a főgondnokság ügye. A gyűlést még mindig nem értesítette Vay István főgondnok szándékáról, holott a gyűlés elvárta volna, hogy szándékát kijelenti. Két esperest küldtek hozzá, hogy szándékát megtudják, a főgondnok ezek előtt igen élesen nyilatkozott, megígérte, hogy más nap határozott választ ad. Másnap hivataláról lemondott. Az egyházkerületi gyűlés em'ekét megörökitette s elrendelte az új főgondnok választást, a tehetősebb nemesek es egyes lelkészek szavazatait össze kell szedni es a következő gyűlésre be kell küldeni.⁴ Az új főgondnok Rhédey Ferenc lett.⁵

Az egyházkerületek sérelmeiket, melyeket vagy a helytartótanács-hoz, vagy a királyhoz adtak be, egymásnak is megküldték néha. Igy 1781-ben Vay István tiszáninneni egyházkerületi főgondnok megkülte a ti-

¹ IV. k. 99. l.

² U. o. 117. l.

³ U. o. 118. l.

⁴ U. o. 120. 121. l.

⁵ U. o. 122. l.

szántuli egyházkerületnek másolatban azt a felterjesztést, melyet vallás sérelmi ügyekben a királyhoz beadtak. Az egyházkerület elismeréssel fogadta.¹

(Folyt. köv.)

dr. Barcsa János.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházmegyei közgyűlés.

A szatmári egyházmegye rendes őszi közgyűlését Fehérgyarmaton szeptember 25-én tartotta meg. Szép számmal gyűltek egybe egyházi és világi férfiak, s ami még öröndetesebb azok a közgyűlés végéig kitartottak. Ez pedig nálunk — fájdalom — szokatlan dolog. Adja Isten, hogy ez a buzgóság állandóvá váljék, hogy egyházi életünk mostani forrongásából ha egyéb haszon, talán földi kincsekből álló nyereség nem szűrődik is le, legalább serkenjenek fel azok, akik alusznak és közremunkálásukkal segítsenek megépíteni a XX. század ref. egyházát!

Biky Károly esperes megnyitó beszédében hosszasan foglalkozott azzal a mü-felháborodással, melyet a lelkészi kongresszuson elhangzott secularisációs indítvány felett a kath. sajtó rendezett. Kifejti a lelkészegyesület állásfoglalásának jogos és igazságos voltát, midőn az 1848: XX. t.-c. végrehajtását sürgeti. Maga a secularisatio gondolata épen nem új. Már a mult század 20-as éveiben harcoltak. 1867-ben nem kisebb emberek, mint Révész Imre és Tisza Kálmán, 1872-ben a katolikus Ghycy Kálmán elnökle alatt a képviselőháznak egy bizottsága határozottan kifejezték, hogy *„az ország lakosai egy részének kizárólagos előnyére használt egyházi javakkal az egész nemzet közös javára rendelkezni az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége is.* Ezekben az időkben még nem tudták mi fán terem a socializmus, így tehát a kik minket socialista felforgató szándékkal vádolnak, „nem értik, sem a melyeket szólnak, sem a melyeket beszéddel erősítenek.“

De majd elfelejtem magamat és a célt, melyért tollat fogtam. Az új tanítók esküetele után esperesi és bizottsági jelentések következtek. Ezek közül fontosabb a számvevőszék, tanügyi bizottság és főképen az építető bizottság jelentése, melyből örömmel hallottuk, hogy egyházmegyénkben ez éven a hivek áldozatkészségéből 5 új templom és 3 iskola épült s építkezésre az egyházak 76.561 koronát fordítottak. A kegyes adományok összege — a természetbeniekén kívül 26.852 korona volt. Ezek után vette elő közgyűlésünk az egyházmegyei lelkész értekezlet javaslatát a nyugdíjtörvény reviziójáról. Az értekezlet megbízásából Sipos József jegyző egy kész megszövegezett feliratot olvasott fel és ajánlott elfogadásra, mely az egyházkerület útján a konventre lesz felterjesztendő, kérve a zsinat újból való összehívását. A közgyűlés a munkálatot elfogadván úgy határozott hogy azt nemcsak az egyházkerületre terjeszti fel, hanem a testvér egyházmegyéket is felszólítja a csatlakozásra. (A felirat lapunk más helyén egész terjedelmében közöljük).

Bocsánatot, itt ismét megállok egy szóra.

A nyugdíjtörvény megváltoztatását némelyek lehetetlennek tartják, ethikai és pénzügyi okokból. Ethikai

ok az, hogy a törvényhozó organum méltóságával és komolyságával nem egyezik össze az egyszer megalkotott törvény megváltoztatása. Erre csak azt mondom, mindig méltóságteljesebb és komoly törvényhozáshoz illőbb dolog a hibát helyrehozni, mint azt elkövetni. Már pedig, hogy a nyugdíjtörvényben hiba van, azt nincs ember, a ki tagadná. A másik érv pedig az, hogy a nyugdíjintézetnek matematikailag reális alapon kell állania, és ha ezt az alapot megbolygatjuk, összeomlik az épület. Ez igaz lehet, de szerintem még akkor is kisebb baj lenne ez, mint ha a ref. papi testület omlik össze. Egyébiránt a mostani nyugdíjtörvényben én épen ezt a reális alapot nem látom. Azok a nagy jövedelmek csak papiroson vannak, de valóságban sohasem lesznek meg. Mert azok a szakfériak, akik a törvény intézkedéseit olyan meggyőző érvekkel támogatják és világosítják, csak egyről — a földolgról nem tudnak engem meggyőzni és felvilágosítani, t. i. arról, hogy azok az 1600 koronás javadalmakon nyomorgó, ennek felét gyermek-tanítatásra áldozó lelkészek miből fogják a horribilis járulékokat befizetni? Már pedig ez épen nem lényegtelen kérdés.

Ezek után a közgyűlés a segélykérvényeket és egyes egyházak ügyesbajos dolgait intézte el, a másnapon tartott bírósági ülés pedig 10 kisebb ügyben mondott ítéletet melyekkel a t. olvasókat untatni nem kívánom.

Scriba.

Az érmelléki egyházmegye őszi közgyűlése.

Az érmelléki egyházmegye f. év október 1-én tartotta őszi közgyűlését Székelyhidon Marjay Péter esperes és Fényes Endre gondnok kettős elnöksége alatt. Ugy a közgyűlésen, mint az előző napon tartott lelkészértekezleten a szép számban megjelent egyházi és világi férfiak igen nagy érdeklődést tartottak a szönyegen levő aktuális kérdések és ügyek iránt. Valami szokatlan élénkség, öröndetes egyetértés nyilatkozott meg a tárgyalások alkalmával mintegy bizonyítékul annak hogy új szellem kezd lengeni az egyházmegyének életében, a mit nemcsak az új törvények életbeléptetése iránt tanusított érdeklődés, hanem az egyes egyházak szomorú helyzetének javítására irányuló komoly törekvés is idézett elé.

Az esperes buzgó imádsága után a szavazatbontó bizottság nevében az egyházmegyei főjegyző azon öröndetes jelentése következett, hogy az egyházközségek szótöbbséggel ifj. Balogh Ferenc margittai lelkészt választották egyházmegyei aljegyzőül. A megválasztott az eskü letétele után megható, a legnagyobb szerénységről tanuskodó szavakban köszönte meg a megválasztását. Ezen jegyzői tisztségre minden tekintetben megtalálta az érmelléki egyházmegye a megfelelő embert, a kinek képzettségétől és mély tudományától mindnyájar sokat várunk.

Majd az esperes jelentésének a felolvasása következett. Az egyházmegye erkölcsi és anyagi életének minden mozzanatára kiterjeszkedő gondos jelentés bizonyos leverő érzelmeket keltett a hallgatóságban, a midőn leplezetlenül tárta fel az egyes egyházközségekben a fölmerülő kóros tüneteket. Ha olyanokat kell hallanunk, hogy egyik egyházközségben 65-en jelentkeztek kitérésre, a másikban pedig nagy percentje a hiveknek nem veszi igénybe a keresztség szertartását, sőt arra is van eset, hogy egyik-másik egyházban még a

bünbánati héten sem tartanak istentiszteletet: aggódva kérdezzük, hogy hova fog vezetni ez a bomlási processus s nem szükséges-e nekünk lelkészeknek egyházaink megmentéséért minden kényelmet feláldozva erőnk megfeszítésével munkálnunk a hitélet mezején. E szomorú jelenségek feletti lehangoltságot némileg enyhítette azon szép adományok felemlitése, a melyek az egyes egyházakban tételtek; másfelől pedig annak tapasztalata, hogy az egyházmegye esperese nem kímélve semmi fáradságot gyakran kiszáll az egyes egyházakban a bajok orvoslása végett.

Igen érdekes volt az esperesi jelentésnek azon része, a mely az Országos Református Lelkészegyesület nagygyűlésére vonatkozott. Ezen gyűlésre ugyanis az egyházmegye az esperest, továbbá Végh József érsemjéni lelkészt külte ki, a kikhez még Bányai László bagaméri lelkész csatlakozott.*

Az esperesi jelentés után megerősített az újléta lelkész Nagy Sándor új állásában, majd pedig az újonnan választott tanítók eskütelele következett. Ezek után felolvassa Veress István bihari diószegi lelkész az új törvény végrehajtása tárgyában f. évi július 25-én tartott időközi egyetemes lelkészértekezlet határozatait, továbbá ezzel kapcsolatban az egyházmegye ügyrendjének a tervezetét, a melyet a közgyűlés némi változtatással egyhangulag elfogadott. Az ügyrend főbb pontjai: I. Egyházközségek szavazata (I. t.-c. 14 §-i), II. Egyházdiondoki tisztség (I. t.-c. 110. §.) III. Egyháziak. (I. t.-c. 120. §.) IV. Egyházmegyei közgyűlésről elmaradt lelkészek, tanácsbírák, képviselők irányában követhető eljárás (I. t.-c. 55. §.) V. Egyházmegyei közgyűlés tanácskozási szabályzata és ügyrendje. (I. t.-c. 57. §.) VI. Egyházmegyei ügyész. (I. t.-c. 151 §.) VII. Presbyterek száma. (I. t.-c. 28. §.) VIII. Egyházi és világi tanácsbírák. (I. t.-c. 51. §. b.) IX. Egyházkerületi képviselők. (I. t.-c. 62. §. b.) X. Egyházmegyei tanító képviselők (I. t.-c. 51. §. e.) XI. Egyházmegyei nyugdíjbizottság (VII. t.-c. 11. §. nyugdíjintézeti ügyrend (VIII. 87. VI. 45.) XII. Egyházmegyei adóügyi kiküldöttség.

Ezen ügyrenddel kapcsolatban a nyugdíjintézeti bizottságnak tagjaiul választottak: Szatmári Sándor érmi-hályfalvai, Takács Zsigmond gálospetri lelkészek, Magyar Miklós tanácsbíró, Várady Miklós ügyész, pénzkezelő: Végh József tanácsbíró, az egyházmegyei adóügyi kiküldöttségbe szintén ő választott meg. A missziói bizottság tagjai lettek: Az elnökségen és a missziói lelkészekon kívül: Veress István diószegi lelkész, Magyar Miklós tanácsbíró.

Ezzel a gyűlés több időt igénylő tanácskozása véget is ért, mert az ezután a következő kisebb fontosságú ügyek, új adókulcsok, kérvények tárgyalása a lehető leggyorsabb tempóban haladt előre. Nagyobb emótiót idézett elő a székelyhidi Bremné-féle nőnevelő intézet ügye. Ezen ultrakatholikus szellemben vezetett inézetben a református növendékek semmiféle vallás-oktatásban nem részesülnek, holott erről első sorban a székelyhidi egyház volna hivatva gondoskodni. De ez a

* Marjai bár mint küldött rész vett a ref. lelk. egyesület megalakításában gr. Tiszával kedvezőtlenül nyilatkozik arról és erősen tiltakozik a Kutas-féle separacionális eszmék és a szabad egyház szabad államban féle szólások ellen az iskolák államosságára vonatkozó nézetét pedig egyszerűen a prot. egyház dezavválásának tartja. Nagyon szeretném, ha Kutas Bálint törökszentmiklósi lelkész és barátom fölvilágosítana arról, hogy teljesen tisztában van-e a separatio nagy horderejű kérdésével s általában óhajta-e azt a nyomort, a melyet a separatio Franciaországban a lelkészekre hozott. V. I.

szép intelligens egyház mindenki által ismert okból teljesen meg van bénítva s a kevés életerőt benne főképen csak érdemes főgondnoka Magyar Miklós tartja fent.**

Délben társas ebéd volt a fürdőháznál; délután pedig a bírósági ügyek intéztettek el. Erről a szép számmal látogatott gyűlésről bizonyára mindenki azzal az érzelemmel távozott el, hogy erős akarat erő, egyetértő munkálkodás, a lelkészek önfeláldozó igyekezete szükséges az érmelléki egyházmegye jelenlegi helyzetének gyökeres orvoslásához.

Diószegi pap.

IRODALOM.

„Lelkipásztorkodás. Kapcsolatban a lelkipásztor belmissziói munkakörével. Pályadíjnyertes mű. Irta Csiky Lajos ref. theol. akadémiai tanár. A tiszántuli ref. egyházi értekezlet kiadványa.“

A mű bolti ára nincs jelezve. Magán uton azonban arról értesültünk, hogy ennek ára 3 korona, mely összeg a megrendeléseknél október hó végéig a szerző nevére, november 1-től pedig a Hegedüs és Sándor könyvkereskedő céghez, kik valóban *elismerésreméltő módon* teszik lehetővé ref. hittudósaink műveinek megjelenését, Debrecenbe küldendő.

Ujabbkori theologiai irodalmunkban egy páratlanul termékeny írónak 233 lapra terjedő munkája fekszik előttünk. E művet annál érdekesebbé teszi az a körülmény, hogy a tiszántuli ref. egyházi értekezlet által pályadíjjal jutalmaztatott ez, mely tehát bizonyára hivatásos bírálók lelkiismeretes kritikája után látott napvilágot.

Még csak említeni is felesleges, hogy mint minden műve szerzőnek, ez is a gyakorlati irányt szolgálja s nem elvont tudós dolgozat. Épen azért a kezünk alatti munkát nemcsak az ugynevezett szaktudósok, de a művelt laikus elem is élvezettel és haszonnal olvashatja. A lelkipásztorkodás minden fázisát felöleli e mű nagy súlyt helyezvén, amire különben is korunkban a legégetőbb szükség van a lelkész belmissziói tevékenységére. Magának a tanulmánygyó theologiai ifjúságnak is csak a legmelegebben ajánlhatjuk e munkát, mely ennek valóságos „Vade mecum-“ja lehet.

Sajnáljuk, hogy lapunk szűk tere nem engedi azt meg, hogy e műből terjedelmesebb mutatókat közöljünk. Utalhatunk azonban magára a jeles munkára, melynek nagyon is mérsékelt ára lehetővé teszi ennek beszerzését.

Nagyon helyesen a szerző művét két főrésze osztotta fel. Első része az *elméleti* második része pedig a *gyakorlati* téren mozog. Az első részben mindenekelőtt a lelkész különböző *neveiről* szól, amint az, úgy az evangelium tanítása alapján, mint a gyakorlati életben kialakult. Érveit igen ügyesen csoportosítja a némelyek által főként Erdélyben használt „pap“ énevezés ellen, mely, mikor olvassuk az oláh „pópa“ szóra emlékeztet bennünket. Egyházi férfiaknál legajánlatosabbnak tartja szerző a lelkész nevet, mely híven körvonalozza egész

** Nem hiszem, hogy e szomorú tényállás nyilvánosításával megelégedhetnék a nt. egyházmegye. Ha komoly baj van Székelyhidon, teljes komolysággal kell azt megorvosolni, egyszerűen a türelem álláspontjára helyezkedni nem szabad. Szerk.

működésünket. A gyülekezetek *lelkiéletének* őrei ők, akikről igen találóan mondja egyik német theologus: „a lélek hivatalát viselik ők, azt a hivatalt, mely a lelkeket szolgálja“ S épen azért a lelkész hivatali munkakörére nézve legáltalálóbb lesz a *lelkipásztori* név, melyben kivan fejezve a szeretetnek az az önzetlen, önfeláldozó munkája is, melyet a lelkész az ő nyája érdekében minden időben véghezvisz. A lelkipásztor nemes irányu működésének egész munkaköre, hivatásának pedig magasztos volta van lefektetve és jut kifejezésre I. Péter 5. 2. versében, ahol az apostol így szól: *Legeltesétek az Istennek seregét mely a ti gondviselések alatt vagyon, gondot viselvén arról nem kényszerítésből, de örömet.*

Szerző terjedelmesebben szól ezután a lelkészi hivatal fény és árnyoldalairól felsorolván pro et contra az ide tartozó érveket.

Fényoldala a lelkészi hivatalnak? A ki kellőleg tudja méltányolni a lelkipásztor szép és magasztos munkáját, kinek *egész élete* nem egyéb mint a legnagyobb önfeláldozás az tudni fogja azt, hogy a lelkészi hivatal fényoldala befoglaltatik abban a pár rövidke szóban amit Pál apostol: *jó munkának* nevez (Lásd I. Tim. 3. 1.) de nemcsak jó és hasznos munka ez, hanem aki ezt a szép hivatást betölti, annak állása, minden más foglalkozások felett, *első* tartoznék lenni. De a mai modern világ, a felfuvalkodott gőg, az önmagának tetszelgő álmüveltség nem igen akarja ám ezt elismerni!

Árnyoldala a lelkészi hivatalnak...? Sajnos, köteteket lehetne írni e szomorú kérdés felett.

Szerző 3 pontban rajzolja le ezt. Elsőnek jelzi azokat a *foglalkozásokat*, melyek a lelkész munkaköréhez tartoznak. Másodiknak azokat a *követelményeket*, melyeket az fölállít. Harmadiknak azokat a *tapasztalatokat*, melyeket munkaközben szerez magának.

Es itt mindezekelőtt a lelkésznek mint igehirdetőnek *kétkedéséről* szól, mely szerző szerint, *igen veszélyes* dolog lehet a lelkész egész benső életére s mely aztán pusztá gépiessé teszi előtte az Isten igéje hirdetését, melyet pedig neki épen a mások lelkiépülésére kell felhasználni.

Szerintünk azonban az ilyen kétkedő és hinni nem tudó lelkészek igen könnyen megszahadulhatnak *veszélyes* helyzetökből.

Tegyük le egyszerűen a palástot és ne vigyék kárhózatba és veszedelembe azt a gyülekezetet, melynek ők nem nyújthatják többé a kellő lelkitáplálékot. A protestáns egyháznak, melyek legfőbb ereje *épen az igehirdetésben* áll és abban gyökerezik, nem kétkedő tanárookra, sem pedig az evangéliomi örök igazságokat megtagadó Himenésus és Filétusokra, hanem igenis hithű Pálokra és Jánosokra van szüksége.

A mi a lelkész *tapasztalatait* illeti, melyet munkája közben szerez s mely bénítólag hathat működésére sok igazságot mond el szerző abban, midőn állítja, hogy sok lelkész *maga oka* annak hogy az emberek kevesre becsülik szolgálatát és kicsinyleni szokták azt a munkakört, melyet betölt. Magam is hallottam már nem egy lelkésztől, hogy milyen hihetetlen gyorsasággal tud egy-egy egyházi beszédet kidolgozni, sőt némelyik azzal is kérkedik, hogy neki nincs szüksége *az előzetes készülésre* sem, hanem *ex abrupto* képes bármi alapige felett — beszélni a szószekeken. Az ilyen dicsekvő beszédek hallására mondják aztán az emberek, hogy milyen könnyű a lelkész munkája!

A nélkül, hogy az ilyen öntelt és hiu lelkek el-

járását szigorú bírálat tárgyává tennők szabad legyen mégis annyit megjegyeznem, hogy az ilyen lelkész vagy nem ismeri, vagy pedig kellőleg méltányolni nem tudja azt a szent és magasztos hivatást, amelyre felesküdt. A templomi, szószéki szolgálat *nehéz és komoly* dolog, kellő, lelkiismeretes előkészület nélkül nem merészeljen oda felmenni *soha* egy lelkész sem, mert az ilyen munkának nem lehet se eredményes, se áldásos sikere.

A lelkészi hivatal árnyoldalai mellett elfeledett szerző egy igen fontos tényezőt felemlíteni a magyar kálvinista egyházban általánosan ismert *szegénységet*. Talán nem is ismeri ezt!

Nézetünk szerint pedig ez az, a mi legbénítőbban hathat a lelkész sikeres munkálkodására. Paupertas est magna meretrix — rég tartja a római közmondás a mely bizony a szegény lelkésznek magasabban repülni vágyó szárnyait is a földporához szegzi. A nehéz megélhetésért küzdő szegény lelkipásztor, ki esetleg számos tagból álló családját sem képes *tisztességesen* fentartani, ki épen e miatt sokszor terhes *adósságokba* bonyolodik... lehetetlen azt a munkakedvet, azt az ideális lelkesedést hivatalának sok oldalú tevékenységével szemben megtartani, melyet pedig ez töle feltétlenül megkíván.

Biztosítson az egyház egyeteme a lelkésznek anyagi gondoktól ment független életet, hogy hivatalát ne kedvetlenül, de örömmel végezze. Áldásos munkáról csak ott lehet szó, a hol a mindennapi kenyérért nem kell vért verejtékezni!

A lelkészi hivatal és lelkipásztorkodás című fejezetben igen ügyes érveket sorol fel szerző, hogy ennek *szükséges* voltát bebizonyítsa. Midőn azonban felsorolja azokat a szektákat, melyek ezt negállják, nem lett volna felesleges a hazai nazarénusokat és baptistákat is ezeknek sorában felemlíteni, akik sans gene azt tartják, hogy lelkészi hivatalra semmi szükség nincsen. De hát akkor nem lett volna szükség az evangelisták és apostolokra sem! Pedig épen Pálnak a Timótheus és Titushoz írott leveleiben foglaltatnak benne a cura pastorálisnak legelső alapvonalai.

Az elméleti részt a lelkipásztorkodástan irodalmával fejezi be szerző, felsorolva az idevonatkozó külföldi és hazai kiválóbb munkákat.

A *második*, vagyis gyakorlati részben, a pályadij nyertes szerző először is a lelkész életéről szól. Nagyon találóan jegyzi itt meg, hogy valamint a keresztyénség első sorban *élet*, úgy a keresztyén lelkészség is első sorban mint *élet* tekintendő, s csak azután jó az mint *munka* tekintetbe. A kettőnek egymással szerves viszonyban kell állani, sőt az életnek mindég meg kell a munkát előznie.

Helyesen tehát csak az a lelkész működhetik, aki *jól* ismeri az életet. Sikert pedig munkája közben csak az érhet el, akinek élete maga is egy predikáció. Épen azért egy lelkipásztor, mindenek felett jellemes embernek és jószívűnek kell lenni. A lelkésznek nemcsak tudományával de életével is kell tanítani. Az olyan lelkészre, ki csak mélyeséges bölcsességét csillogtatja a szószéken de kin az életben megrovás alá esik, teljesen ráillik amaz angol bérlő nyers nyilatkozata, melyet ez gyülekezetének híres hitszónokára mondott: „Uram — úgy mond — Ön ragyogó csillárt gyújt vasárnapokon, de aztán kioltja azt *egész hétre*.“

A mi amaz igen lényeges kérdést illeti, hogy a lelkész visszavonuljon-e csendes magányába, vagy pedig a napiélet foglalkozásaiban is *tevékeny* részt vegyen erre azt felelhetjük, hogy a tanuló szoba le gyen ugyan

mint ezt szerző is kiemeli a lelkész legkedvesebb otthona, de ne zárkózzék el ridegen gyülekezetével való folytonos érlelközéstől sem. Attól meg Isten ments! hogy a lelkész sablonszerűleg hivatalos órákat tüzzön ki és tartson a híveivel való találkozásra. Ez teljesen ellenkezik ama szívélyes és szeretetteljes viszonyal, mely őt gyülekezete tagjaihoz fűzi. Egy valódi lelkész szívének és házanak ajtaja mindig nyitva áll hívei előtt!

dr. Márk Ferenc.

Roma locuta. A sárospataki nagy per.

A fenti cím alatt egy okmány gyűjteményt adunk közre, a Sárospataki nagy pernek az ügyiratait. Ennek a pernek fordulatai eddig is a legszélesebb körökben keltettek feltűnést, minket reformátusokat meg közvetlenül is érdekelnek. Az egyén szempontjából is, a kinek tragikus sorsa közrészvételt keltett s egyházunk szempontjából is, melynek legújabb történetére nézve ezek az okiratok elsőrendű fontossággal bírnak, a mennyiben megmagyarázzák és adatokat képeznek a hanyatlás szomorú korszakához, melyben élünk s melyek a tan terén hitetlenség és szabadelvűség, a közéletben hatalmi szempontok és retrógrád irányzat, általában az egyén önmeg hasonlása, az ellentétek kiélesedése, a külső erők erős igénybevétele és a belső hanyatlás jellemeznék. Ezek a szempontok bizonyos mértékben mind meg találhatók a sárospataki perben, melynek közérdekű voltára felhívjuk a figyelmet s melynek előzményeit röviden így összegezzük.

A Debr. Prot. Lap 1905. évi 43-ik számában egy közlemény jelent meg a sárospataki iskola anyagi viszonyairól. A közlemény írója Zoványi Jenő, ki Historicus Criticus néven írta alá magát, az iskola számadási adataira hivatkozva arról adott hírt, hogy a nagyhirű főiskola már több év óta a deficitel küzd és a rendes bevételekből nem lévén képes fedezni a szaporodó kiadásokat, a tőkéjét költi. A református egyház anyagi erejének fogyatékossága általánosán érzett tapasztalat lévén, ez a híradás csak annyiban keltett feltűnést, mert a pataki iskolát nagy alapítványai birtokában általában vagyonosabbnak hittük. A tőkék felhasználásáról és kopásáról szóló tudósítás azonban tényleg aggodalmat keltett s általánossá vált az óhaj, hogy e tekintetben az iskola hivatalos hatósága s az egyházkerület a közönséget megnyugtassa és a helyzetet a maga részéről is feltárja. Szomorúan konstatáljuk, hogy sem a Historicus Criticus cikke után meginduló papiros háború, a melynek folyamán az érdekelt Igazgatótanács tagjai is megnyilatkoztak, sem az egyházkerület hivatalos közbelépése nem voltak alkalmasak arra, hogy ez a megnyugtató megtörténjék. Az Igazgatótanács elnöke és Gazd. Tanács egyik tagja ugyanis magok is beösmerték vagy épen meg is erősítették a vitatott tényállást, csak legfeljebb indokolni próbálták a tőkék felhasználását; egy független vizsgálat azonban a melyet mindnyájan vártunk, nem tisztázta a helyzetet és végképen elmaradt; az egyházkerület hivatalos közbelépése pedig teljesen elmergesítette és más irányba terelte az egész ügyet. Itt számadásról, hiányról, tőkék felhasználásáról stb. volt a szó, a helyett, hogy számadással, hivatalos vizsgálatlal feleltek volna, mint az egy hasonló eset alkalmával a debreceni főiskolánál történt, fegyelmi esetnek minősítették a Historicus Cri-

ticus közleményét s annak íróját s a vele magukat azonosító sárospataki tanárokat vizsgálat alá vonták és fegyelmi büntetésre ítélték.

Az eset visszássága éppen ezen az ítéleten fordult meg és azon a kérdésen, hogy a tanároknak vagy mondjuk általában a közjavadalmak élvezőinek van e joguk az egyházi vagy iskolai számadásokat bírálni és a közjavak kezelésébe bele szólani? Ha lelkészről vagy csak egyszerű gyülekezeti tagról volna szó, ezt a kérdést felvetni sem lehetne. Az iskolai javakat azonban meg szoktuk már egészen más szempontból tekinteni és ezért megtörténhetett ez a tévedés és megtörténhetett a fegyelmi eljárás folytán a kölcsönös megnyugvás. Ellenben beállott a feszült viszony a sárospataki főiskola tanárikarának többsége vagy ha tetszik egyrésze és az igazgató tanács illetve a kerület között. Ez a feszült viszony különböző nyilatkozatokban és tényekben nyert kifejezést. E nyilatkozatok közül legjellemzőbb az Igazgató tanács elnökének nyilatkozata, ki azt ígerte, hogy Historicus Criticus, illetve Zoványi Jenő theol. akadémiai tanárt állásától elmozdítja. A tények közzül pedig az, hogy az akadémiai tanárikar többsége az 1907/8 isk. év nem az Igazgató Tanács szája ize szerint választott s különbenben éppen annak ellenére választva meg Zoványi Jenő. A választásról szól a következő jegyzőkönyv:

* * *

1. sz. Kivonat.

A sárospataki ref. kollégium akadémiai székének 1907. évi június 14-én tartott ülése jegyzőkönyvből.

9. pont.

Elnök bejelenti, hogy Novák Lajos akadémiai és közigazgató hozzá — mint helyetteséhez — irt levelében az akadémiai szék bizalmát melegen köszönve, lejárt megbízatását az akadémiai szék rendelkezésére bocsátja. Ennek folytán felhívja az akadémiai széket, hogy az 1907—8. isk. évre az új akadémiai és közigazgatót válassza meg.

Az akadémiai szék úgy Novák Lajos igazgatónak, mint helyettesének dr. Mecner Sándornak az igazgatói tisztségben való fardozásukért őszinte elismerését fejezi ki. Az ezután megejtett titkos szavazás eredménye, hogy a beadott 11 szavazat közül 5 esett Zoványi Jenő theol. tanárra, 4 Rokoksa József theol. tanárra, egy szavazólap üres volt. Az elnök ehhez képest Zoványi Jenőt az 1907—8. évre megválasztott igazgatónak jelentvén ki, Isten segítségét kívánja igazgatói működéséhez, hogy az az iskola igaz javára váljék. Zoványi Jenő kijelenti, hogy az igazgatói tisztséget köszönettel elfogadja.

A kivonat hitelül:

Dr. Mecner Sándor
h. akadémiai igazgató.

Erre a választásra, mely teljesen törvényesen folyt le s nem is feljebbzetett, az Igazgató Tanács azzal felelt, hogy kimondta, miszerint Zoványit nem iktatja be. Az idevonatkozó okmány így szól:

Kivonat az igazgatótanács 1907. jun. 21-én tartott gyűlése jegyzőkönyvéből. „Tekintettel arra a sajnálatos körülményre, mely szerint Zoványi Jenő az egyházkerülettel és az igazgató-tanáccsal szemben a nyilvánosság előtt huzamos időn át folytatott kiméletlen és igazságtalan támadásai miatt csak a közelmúltban

sújtott fegyelmi büntetéssel : az igazgató-tanács erkölcsi lehetetlenségnek tartja, hogy Zoványi Jenőt a főiskola tanári karában olyan kimagasló állásra segítse, amelyen neki a főiskolát a legtekintélyesebb testületek előtt gyakorta képviselni, az ifjúságot a felsőbbek iránti tiszteletre saját példájával is reánevelni egyik legkiválóbb kötelessége. Ugyanazért Zoványi Jenőt az akadémiai és közigazgatói hivatalba nem igatja be és ezt a határozatát a főtiszt. egyházkerületnek bejelenti.“

(Folytatjuk.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Perbe fogott protestáns lelkész.** Az *Örálló Felháborító eset* cím alatt adott hirt arról, hogy Bárdy Ernő mezőberényi ág. ev. lelkész a törvény elleni izgatás címén a királyi ügyész perbefogta s ellene a vizsgálatot megindította. A közlemény érdekelt körökben nagy feltűnést keltett, mert évtizedek óta kivéve a nemzetiségi izgatásokat hasonló eset alig fordult elő. Az izgatottságot növelte egy telefon jelentés félreértése folytán a napi sajtóba jutott azon téves közlemény is, hogy Bárdy Ernő már le is tartóztatott. Ez utóbbi szerencsére nem igaz, de a dolog ettől eltekintve is elég szomorú, mert az ügyész közbelépése ez ügyben határozottan az üldözés jellegével bír. Az állítólagos izgatás ugyanis abban állana, hogy a békési evang. egyházmegye közgyűlésében nevezett lelkész erős szavakkal a népiskolai törvény rendelkezéseit különösen az u. n. apáca szakaszt bírálta s ellene feliratot hozott javaslatba. De ez a szereplés még nem lépi túl a szólás szabadság korlátait és alkotmányos testületben megengedett mértéket. A Bárdy szavai erős szavak, de nem erősebbek mint amelyekkel a nemzetiségi egyházak nyilatkoztak e törvény felől és nem haladják túl azt a határt, a melyen belől a törvényes eszközök igénybe vételével az alkotmány keretén belől a törvényhozás munkájára befolyhatunk. Az, hogy a nyilatkozat egyházmegyei közgyűlésen történt, még inkább növeli az üldözés látszatát, melyet a magunk részéről is helytelenítünk és a mely ellen mi is tiltakozunk. A néppárt egész lételet a törvény megváltoztatására alapítja, a nemzetiségek nyíltan szembe szállanak a létező törvényes állapottal. Nekünk protestánsoknak pedig szólanunk sem lehet. Nem az állam törvényei és tulbuzgó ügyészei miatt. Azok csak azt teszik, a mit feljebbvalóknál rendszernek és elvnek ismertek. A mi tiltakozásunk azért erőtelen, mert a mi saját törvényeinkben és a mi saját eljárásunkban is lábrakapott a Geszler kalap elmélete. Róma nemcsak kívülről ostromol, de szelleme a mi sorainkba is bevonulni készül. Annál

nagyobb ok arra, hogy a megtámadott szólás-szabadság és szabad véleménynyilvánítás nagy protestáns elvei mellett erélyesen sikra szálljunk és az üldözöttnek védelmére keljünk.

— **Janusz-politikus.** Ily címen foglalkozik a magyar kath. papság lapja az Egyházi Közlöny a gr. Tisza István beszédével s azt írja: „A református tiszteletesek nyíltan, egyenesen, kiméletlenül követelik a szekularizációt. Ezekből a nagy csizmás, parasztos gondolkozásu falusi papokból hiányzik a diplomáciai érzék, de annál egyenesebb logikával dolgoznak. Mi éhezünk, tehát osztzkodni akarunk. A munkásproletárok pedig a főpapok vagyonából akarnak részesedni. Ez csak egyenes logika! Az éhes ember utóvégre is onnan vesz, ami legközelebb a keze ügyébe esik. Mi is az Ur szöllejének munkásai vagyunk — gondolják az ev. ref. tiszteletes urak — hát az Ur szöllejének nagybirtokosaival akarunk osztzkodni, a katolikus nagyobb javadalmasok vagyonából. Ellenben Tisza István gróf ugyanezt nagy politikai circumpektussal, diplomáciai nyelven jelenti ki. Tisza István szerint történeti és nemzetiügy a szekularizáció. Vagyis ott tart, ahol az ev. ref. lelkészek gyűlése, akiket pedig alaposan lehurrogatott, mint ahogyan az urasági ispán szokta leszidni a cseledeit. Csak a taktika választja el tehát Tisza Istvánt a ref. lelkésztől, mindketten azt akarják, csak másként akarják. Mint Tisza István nyilatkozatáról mint nyilatkoztunk úgy a lelkész egyesület mint ref. papság nevében csak fájlalhattuk azt, hogy az meg történt. Voltak azonban olyan hangok is, mely szerint a gróf Tisza beszéde felkinálkozást akart volna lenni. Ez a nézet téves, hogy az, legjobban bizonyítja a fenti közlemény, melynek tanuságai mind a két részre eltagadhatatlanok.

— **Lelkészbeiktatás Kölcseben.** A kölcsei ref. egyház f. hó 6-án iktatta be hivatalába új lelkészét: Tariska Sándor tiszteletes atyánkfíát. A hivek és vidéki érdeklődők tömött sorai előtt mondotta el ifju kartársunk beköszöntő beszédét, alapul véven Jer. 1. r. 5—10. verseit. A beszéd nagyon megérdemelte azt a mélységes figyelmet, amelylyel a jelenlevők hallgatták. Talpraesetten érintette beszédében a magyar ref. egyház jelen helyzetét a mindinkább előre nyomuló „setét hatalmakkal“ szemben. Még ügyesebben tett vonatkozást ma: okt. 6-án az aradi golgotára s röviden szólva: szép beszédének veleje e néhány szóban fejezhető ki: Isten mindenek felett, A haza minden előtt! A presbyteri gyűlésen Bónis Károly földbirtokos főgondnok üdvözölte az új lelkészt és köszönte meg a felügyelő lelkész buzgó fáradozásait. Délben az új lelkész által adott ebéden számos köszöntő hangzott el. Kocsis József felügyelő s beiktató lelkész az új pap jelenlevő édes atyját, G. Szabó Mihály tiszabecsi lelkész a kölcsei egyházközösségét, Tariska Lajos balazséri tiszttársunk az egyház áldozatkész és agilis főgondnokát: Bónis Károly földbirtokost, Bónis K. az új lelkészt éltette, végül a tbecsi a kölcsei ref. és lutheránus egyház jobb testvériségért, Ladányi Kálmán gyógyszerész Kocsis J. lelkészért üritett poharat. Este az egyház ingyenes táncmulatságot rendezett a nép számára, fent nevezett főgondnok pedig vacsorára látta vendégül a szép számban egybegyűlt uri közönséget. Adja Isten, hogy lelkész és gyülekezet eme szeretetteljes frigykötése teremjen mindkét részre kívánatos gyümölcsöket. A fiatal Elizeus Ilyés palástját érezze a támadható nehézségek között is könnyűnek, gyönyörűségnek, mutatván minél több lélek keresztyéni miveltsege, minél több szív istenes meg-

nyugvása, minél több elme evangéliumi felvilágosultsága az ő lelkipásztorkodásának megáldottságát. G. Sz. M. Tbecs.

— **Kimutatás.** A ref. főiskolai kórház és ambulancia szeptember havi betegforgalmáról. A főiskolai kórházban fekvő beteg volt: 4 akadémiai hallgató, 5 gymnasiumi, 7 tanítóképezdei tanuló. Összesen 16. A főiskolai kórházba áttétetett 1 akadémiai hallgató és 2 gymnasiumi tanuló. Összesen 3. Az ambulancián jelentkezett illetőleg kezeltetett 45 akadémiai hallgató, 95 gymnasiumi, 46 tanító képezdei tanuló. Összesen: 186. Debrecen 1907 október 12. Dr. Trocsányi Béla főiskolai orvos.

— **Tanítók gyűlése.** Amint már említettük volt, a hevesnagykunsági reform. tanítók hivatalos egyesülete szeptember 28-án tartotta ez évi nagygyűlését Kisujszálláson. Az idei gyűlésnek az adott nagy jelentőséget, hogy ez volt az egyesületnek 25-ik közgyűlése. A jubiláris ünnep valóban ünnepi hangulatban, külső fény és belső tartalom tekintetében ritka szép sikerrel folyt le. Az alkalmi istentisztelet után, amelyen Török Imre lelkes költői szárnyalású imában emelte fel az összesreglett tanítók lelkét, Nagy István iskolaszéki elnök üdvözölte a jubiláló egyesületet a templomban. Tartalmas beszédére, amely a ref. tanítóság apotheozisa volt, Farkas Imre az egyesület elnöke mondott méltó választ. Istentisztelet után a főgymnázium disztermébe gyűltek a tanítók, számszerint mintegy 170-en. Ott volt az egyház, a város, a főgymnázium, a polgári leányiskola előjárósága és tanári kara. Megjelent a kormány képviselőjében Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő, az egyetemes bírósg képviselőjében Kozma László elnök, a ref. tanítók orsz. egyesülete nevében Simon Károly egyesületi elnök, a tanítóképző tanárok orsz. egyesületétől Dr. Herrmann Antal igazgató, a vármegyei tantestület részéről Polonyi Mátyás, a tanügyi sajtó részéről Dobó Sándor stb. A jubiláris gyűlést, a Himnusz lélekemelő akkorojai után, Farkas Imre egyesületi elnök mélyen járó alkalmi beszéddel nyitotta meg. Nagy hatással mutatott rá a 25 éves múlt tanulságaira és meggyőzően mutatta ki, hogy a becsületesen dolgozó, jóerkölcsű vallásos és hazafias tanító a nemzeti becsület megmentője, a vallásos erkölcs újra alapozója és az elvakított szellemi jobagság felszabadítója. A kötelességteljesítéstől és az önműveléstől várja a tanítóság erkölcsi tisztességének és anyagi boldogulásának öregbedését.

A hatásos elnöki megnyitó után Bodor Lajos kisujszállási igazgató az ottani tanítók nevében üdvözölte a vendégeket. Utánna Farkas Imre elnök köszöntötte az ünnep fényét emelő országos testületek képviselőit. Ezután Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő kulturtörténeti vonatkozásokkal emelte ki az egyesület 25-évet, Nagy László igazgató és Kozma László elnök az egyetemes tanítóság, Simon Károly a ref. tanítók országos egyesülete nevében mondottak szép üdvözlőket, Dr. Herrmann Antal a képzőtanárok üdvözlését tolmácsolta s tanulságos beszédében nagy elismeréssel szólt a hevesnagykunsági tanítóegyesület szép múltjáról, agilis jelenéről és biztató jövőjéről. A vármegye főispánja az egyházmegye esperese, Dr. Lenc Géza, a vármegyei tanítótestület és Sinka Lajos üdvözlésének tolmácsolása után az elnök lelkes, méltató beszédére Dr. Tóth János államtitkárt, az egyházmegye főgondnokát, a tanítók melegszívű barátját és a nemzeti népoktatás lelkes vezérét az egyesület disztagjává választották. A megmegújuló, zúgó eljenzés tapsvihár élénk jele volt a Dr. Tóth János iránt érzett őszinte szeretetnek, amelynek

megnyilatkozása méltó volt az ünnepi emelkedettségű jubiláris gyűléshez is. Az ünnepi gyűlés fényes külseje alól ezután lépett elő a teljesen méltó tartalom. Az első előadó Farkas Sándor budapesti pedagógiumi tanár volt, a ki a XX. század uralkodó eszméit a tanítói hivatás nézőpontjából ismertette. A tudományos kézsúltséggel és éles megfigyeléssel előadott nagyszabású tanulmány meggyőző erővel állapította meg, hogy a jövő iskolája a népiskola, a melynek jelentőségét a nép általános műveltségének fokozott terjesztését, a kor uralkodó eszméi, politikai, társadalmi, gazdasági törekvései emelik minden más fajtájú iskola fölé. A nagy figyelemmel hallgatott előadás után Nagy László budapesti tanítóképző igazgató tartott előadást a gyermekek érdeklődésének lélektanáról. A rendkívül érdekes előadás megismertette-e a hallgatóságot a gyermek érdeklődésének fokaival, az érzelmi és szellemi érdeklődés motívumaival és azok pedagógiai jelentőségével. Mind a két nagyszabású tanulmány meg fog jelenni az egyesület Évkönyvében. Még az egyesület belső életére tartozó elnöki előterjesztéseket hallgatták meg, azután tisztujítás következett. Farkas Imre hivatkozva arra, hogy az új tisztikar új erőt, új életet hoz az egyesület vezetésébe, kéri a régi tisztikar lemondásának elfogadását. A zajosan és nagy ovációk között nyilatkozott bizalomnyilvánítás elől alól azonban nem lehetett kitérni: s az egyesület vezetése ismét a régi kezekben maradt. Az ünnepi gyűlést, amely mind végig magas színvonalon, folytonos érdeklődés és lelkes hangulitban folyt le, közebed követte, ahol kétszázán jelentek meg. Az izletes ételeket, szellemes pohárcöszöntők fűszereztek. Majd az ifjuság táncre kerekedett és jókedvvel táncolt bele az egyesület második huszonöt évébe. A minden ízében sikerült gyűlés sokáig emlékezetes maradt. Ref.

— **Református misszió egyház.** Zomborban szept. 22-én az egyház hívei népes közgyűlést tartottak az ag. ev. templomban, amelyen Arany Gusztáv pacséri lelkes indítványára elhatározták, hogy Zomborban misszió anyaegyházzá alakulnak; hogy templom, paplak és az iskola fejlesztésének költségeire országos gyűjtés engedélyezéseért a belügyminiszterhez felterjesztést intézzenek, hogy 20.000 korona segély adományozásáért a ref. országos alapok egyetemes kezeléséhez kérvényel fordulnak. A hívek részéről adandó bármily összegű adórint a nagyobb egyházi javadalmakat örök időkre megterhelik az évi 900.000 korona kongrua-járulékkal, mely az egyenes adók módjára hajtandó be a mindenkori javadalmasoktól. Ha a püspöki kar döntött, akkor fölírják a felségéhez, mint főkegyurhoz és tőle engedelmet kérnek az egyházi javak ily irányu megterhelésére. A kormány aztán törvényjavaslatot terjeszt az országgyűlés elé és ezzel a kongruarendezés becikkelyeztetik. A kiegészítés az 1898. évi XIV. törvénycikkben foglalt alapelvek szerint történik, vagyis 1600 koronáig vagy 800 koronáig terjed.

— **Jezsuita-áradat.** Az egész világot elárasztják a jezsuiták. Az ő felosztásukban a világ öt részből áll: német, spanyol, francia és angol területéből. A német területhez tartozik az osztrák-magyar birodalom, Hollandia és Belgium, az angol területhez az összes gyarmatok és Északamerika, a spanyol területhez pedig Délamerika. Számszerint így oszlanak meg a jezsuiták az öt kerületben: Német területen van 4397 jezsuita. Spanyol területen van 3414 jezsuita. A francia területen van 3088 jezsuita. Angol területen van 2754 jezsuita. Olasz területen van 1922 jezsuita. Összesen: 15514 jezsuita.

Ausztria és Magyarország 900 jezsuitát vallhat magának. Ez persze hivatalos kimutatás, amelyre megesküdni nem lehet. Sőt a beavatottak állítják, hogy a kimutatott számok meg sem közelítik a tényleges nyílt jezsuitákat, nem is szólva a titkos jezsuiták tömegéről. Sajátságos, hogy a hivatalos kimutatás szerint a protestáns Németország területére esik a legtöbb jezsuita páter.

— **A sárospataki új tápintézet fölavatása.** Szeptember 29-én avatták föl a sárospataki református főiskola új tápintézetét. A tápintézet szeghi és vibornai Mudrány András százezer koronás hagyományából építették. Ebédlőjében körülbelül ötszáz tanulóra van hely. Az ünnepségen ott volt a tiszáninneni egyházkerület vezetősége, élén Kun Bertalan püspökkel. Az ünnepségen Novák Lajos tanár, főiskolai lelkész, Radácsy György tanár. Kun Bertalan püspök, papi főgondnok és Dokus Gyula zemplénmegyei alispán, a főiskola világi algondnoka, mondtak beszédet, a tanulóifjuság nevében Papp József főiskolai szenior.

— **Püspöki körut.** Bartók György ev. ref. püspök szept. 28-án az udvarhelymegyei Magyarós községbe érkezett, az ujonnan épült ev. ref. templom fölavatására. Az érkező főpásztort a vármegye nevében Ádám Albert főjegyző, és Demeter Lőrinc főszolgabíró fogadták a bögözi vasuti állomáson s lovasbandérium kísérte a községbe. Bartók püspök a templom-avatás után a székelyudvarhelyi ev. ref. főgimnáziumot és egyházat vizsgálta meg.

— **Templom-avatás.** Az East-chicagói magyar református egyház október hó 20-án, vasárnap avatja fel templomát. Az ünnepségeket Kovácsi Miklós István ref. lelkész készíti elő.

— **Október 10.** A magyar szociáldemokrata párt országos tüntetést rendezett e napon, az általános titkos egyforma községeinkenti választó jog érdekében. Ez a tüntetés különösebben csak a városokban és főleg Budapesten jutott általános kifejezésre. Megállott az ipari munka, még a vendéglők is bezáródtak. Millió érték veszett el az elmaradt munkabér folytán, de így kívánta ezt a tüntetés belső jellege, mely abban határozódik, hogy a munkás nép milliói a dologról való szüneteléssel és a munkabér feláldozásával jelentsék ki hitvallásukat és meggyőződésüket az általuk vallott elvekre nézve. A kik ebben az eljárásban megbotránkoztak, azok félre ismerik az egyházi ünnepek természetét is. Ezek az ünnepek is munka megszüntetéssel járnak és némely egyházaknál óriási vagyon és érték veszteséget jelentenek. Így kül. a gör. keletieké, a kiknek ünnep napjai a század is meghaladják s a szlávajok versenyképtelenségét is okozzák. Az, hogy a felvonulások mindenütt rendezavarás nélkül folytak le s a tömeg a szesz italoktól öntudatosan tartózkodott, csak nevelte a tüntetés erkölcsi jelentőségét, melynek súlyát kisebbiteni egyébként is céltalan volna. Egy új vallás egy új felekezet jelentkezik e mozgalomban, mely ünnepeit most állapítja meg s melynek hivei még mindég nem jutottak el a Szabadítóhoz.

Tartalom-jegyzék: A nemzeti gyász napján. Vándor. — A káthapok kongruája. Dr. Ferenczy Gyula. — A szatmári egyházmegye fölirata. Sáros József. — A konvent és a tiszántuli egyházkerület. Dr. Barcsa János. — Közéletünk. Egyházmegyei közgyűlés. — Az érmelléki egyházmegye közgyűlése. Diószegi pap. — Irodalom. — Roma locuta. A sárospataki nagy per. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: *Dr. Ferenczy Gyula.*

Szerkesztői üzenetek.

M. T. O. A cikk jön, köszönöm. A szavazat bontás a tanügyi képviselőkre most folyik, az eredményt csak a jövő számban közöljük. Üdv. — **Cs. J. M. Pályi.** Bejött, adjuk, köszönjük várjuk. — **Objectivus.** A jövő számban a legközelebbi cikket. Ama nagy dolgok még érnek. Az egyikre azonban lehetőleg sort keríték. Szmélyes érintkezés kellene és én a legnagyobb örömmel látnám akár Derecskén is, hová 50-en felül pályáztak a mint hallom. — **Sz. F. Budapest.** Megkaptátok-e, a küldeményt s mi történt tovább? — **G. Gy. Gyoma.** Ime a Nőé galambja az olajlevéllel. A megkezdett ismertetés után nyomban adom. Istentől egészséget és minden jókat. **B. B.** és **K. K.** Az iratokat vettem és átnéztem, a kommentárt várom.

Pályázat.

A hajduböszörményi ev. ref. főgimnázium igazgatótanácsának elnöksége pályázatot hirdet egy magyar német helyettes tanári állásra. Pályázhatnak ev. ref. vagy ág. ev. vallásu tanárok, vagy tanárjelöltek. Évi javadalmazás 1600 korona. A kellőleg felszerelt folyamodványok október hó 19-ig a főgimnázium igazgatóságához nyújtandók be. Az állás azonnal elfoglalandó.

Hajduböszörmény, 1907. október hó 3-án.

Kálmán Lajos
ig. tanács elnöke.

**Az ország összes iskoláiban
használt iskolai könyvek és
tanszerek a legelőnyösebben
szerezhetők be a tiszántuli
ref. egyházkerület főbizomá-
nyosánál a**

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

cégnél Debrecenben

Nagy képes árjegyzéket kívánatra a cég
ingyen és bérmentve küld.

Orgona - Harmoniumok.

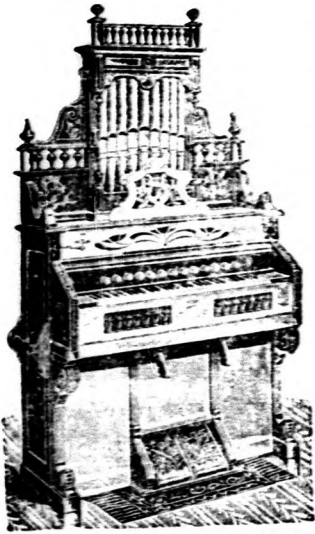
A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes **huros-, vonós- és fuvó-hangszereit**, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe **hangfokozó-gerenda** 4 ft. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) **Tárogató**; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kivanatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Király balzsam

Köszvény és csusz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást csak a híres

Hajdusági pedrót!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvú” gyógyszerháza a hol mindenn bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességek erdelti árakban szerezhetőek be.

PONTOS ÉS
LEGJOBB

Ó R Á K

5 évi jótállás mellett! 5

= Egyházi szentedények =

urvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák
medenczék és borkancsók

arany és ezüst ékszerek

evőeszközök, chinaezüst-disztárgyak

részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok!

Árjegyzék 2000 képpel ingyen és bérmentve.

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész BUDAPESTEN VII. Erzsébet-körút 29 sz.

Az ev. ref. egyházak szállítója,

Pontos kiszolgálás; jutányos árak!

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik 13,000 törzsbetétre több mint 580,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 1.700,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal mellett folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk. Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamattal is ben-

foglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk : 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

HEGEDÜS és SÁNDOR

prot. irodalmi könyvkiadóhivatalában Debreczenben 2 kor. havi részletfizetésre (megrendelhető :

A legelső magyar protestáns egyháztörténet. (Képes diszmunca.)

Most jelent meg :

A MAGYAR EVANGÉLIOMI PROTESTÁNS EGYHÁZ TÖRTÉNELME

Farkas József, Kovács Sándor és Pokoly József közreműködésével

Szerkesztette : ZSILINSZKY MIHÁLY.

Könyvtári félbörkötésben 19 k. Közel háromszáz szövegképpel, tizenkét melléklettel és számos kéziratasonmással.

Megrendelő-lap.

Fizetendő Debreczenben.

HEGEDÜS és SÁNDORTÓL Debreczenben

megrendelem Zsilinszky, a magyarországi Protestáns egyház történelme című művet.

Előfizetési feltételek: Ezen mű ára 19 korona, fizetendő 2 koronás egymásután következő havi részletekben, szállítástól kezdődőleg, mindaddig, míg a teljes mű vételára törlesztve nincs. Jogositva van a cég az esedékes és le nem fizetett részleteket, a postaköltség hozzászámításával, a postai megbízás útján bevonni. A részletek be nem tartása a részletfizetési kedvezményt megszünteti és a mű teljes vételárát esedékessé teszi. A fizetett részletek által még ki nem egyenlített része a küldeménynek a szállító cég tulajdonát képezi. Per esetén a debreceni kir. járásbíróóság illetékes. Az üzlet elfogadása a cégnek fenntartatik. A fenti feltételek alapján ezennel megrendelem a fentebb jelzett munkát 19 korona vételárért, fizetendő a megrendelés keltétől kezdődőleg 2 koronás havi részletekben Debreczen a Hegedüs és Sándor cég pénztáránál.

Lakhely és kelet : Sajátkezű aláírás :

Állás :

Az illetéki díjgyezék 80 tétel értelmében helyegmentes. Olvasható aláírást kérünk.

Csodálatraméltó, nemes küzdelem történetének a vázolását tüzte ki feladatául ez az első magyar protestáns egyháztörténet, amely nemcsak hogy szép emléke az 1906-iki nagy történelmi esztendőnek, hanem kiegészítője a politikai történetnek is. Sőt, mivel a protestáns egyház, valamint a magyar nemzet változatos, eseményekben gazdag, fölemelő és magasztos története sokszor egygyé olvad a kettős küzdelemben, mivel mindkettőnek ugyanazok voltak a vezérei, harcosai, vértanúi, azért sok helyen egyik a másik nélkül meg sem érthető. Korszakos jelentőségüvé avatja még ezt a munkát az a tény, hogy az nemcsak a magyar evangéliumi protestáns egyház külső fejlődésének történetét hanem a belső életet is felöleli, kiterjeszkedik az egyházi élet, az iskolaügy és irodalmi élet ismertetésére is, aminek révén joggal tarthatjuk azt egy nevezetes történelmi korszak művelődéstörténetének is.

Baktai EGRY FERENCZ

== har nagöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmege.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bárminő sulyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hang-

guak, mint régi modoruk. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 461 kgros régi modoru haranggal. Ajánli továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPITTATOTT 1845-ben.